

European
Social
Network

Social Services in Europe

A közösségi ellátás fejlesztése Jelentés-összefoglaló

Egy ESN jelentés, amely a közösségi ellátás mellett érvel,
áttekintést ad az intézményesítettség csökkentése felé
tett első lépésekről és a magas színvonalú közösségi
ellátás kulcselemeiről.

 www.esn-eu.org

Függetlenség
és méltóság

Elképzelés
és vezetés

Egy normális élet
másokkal együtt

ESN Politikai
és Gyakorlati
Munkacsoport
ESN magas
szintű tanácsadó
bizottsága

Az Európai Szociális Hálózatot
az Európai Bizottság támogatja

Bevezetés

A közösségi ellátás fejlesztése

A legtöbb ember magától értetődőnek tekinti, hogy közösségben él és része annak. Európában azonban több mint 1,2 millió fogyatékkal élő és 300 000 mentális problémákkal küszködő ember, továbbá 150 000 gyermek esetében – akik bentlakásos intézményekben élnek – mégsem ez a helyzet¹. Az ellátás intézményi modelljének kitartása az európai szociális modell előtt álló egyik legnagyobb kihívás.

Az Európai Szociális Hálózat (azaz az ESN) azzal a céllal hozza össze a helyi szociális jellegű közszolgáltatások kialakítása és nyújtása terén Európában kulcsfontosságú szerepet játszó szereplőket, hogy tanuljanak egymástól, illetve tapasztalatukkal és szakértelmükkel segítsék egy hatékony szociális politika és gyakorlat felépítését. Az ESN azokat a régiókat, megyéket illetve településeket képviseli, amelyek adott esetben megtervezik, kialakítják, finanszírozzák az intézményekben vagy a közösségekben nyújtott szociális szolgáltatásokat.

A politikával és gyakorlattal foglalkozó munkacsoportjában és a magas szintű tanácsadó bizottságában a szolgáltatásmenedzserekkel és politikai szakértőkkel folytatott többéves munka után az ESN

most teszi közzé „A közösségi ellátás fejlesztése” című jelentését, amely áttekintést ad az intézményesítettség csökkentéséről, a szolgáltatások átalakítása felé tett első lépésekről és a magas színvonalú közösségi ellátás kulcselemeiről.

Az 2011–2012-es képzési program keretében az ESN egyúttal stratégiai támogatást is nyújt a csehországi, lengyelországi, magyarországi és szlovákiai politikai döntéshozók és szolgáltatásvezetők számára. Továbbá uniós szinten az ESN tagja az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra történő átállással foglalkozó európai szakértői csoportnak, amely az uniós politikai döntéshozatal és finanszírozási programok kihívásaira hívja fel a figyelmet.

¹ Az európai szociális szolgáltatásokkal foglalkozó konferencia, 2011. július 6–8., Varsó, Jan Pfeiffer „A közösségi gondozás felé” elnevezésű plenáris ülés elnökének előadása elérhető az alábbi címen: <https://esn-conference.org/sites/default/files/Jan%20Pfeiffer.pdf>.

Közösségi életmód
mindenkinek

Társadalmi
befogadás
mindenkinek →

Az intézményi ellátásról a közösségi alapú ellátásra váltás kívánatos lenne, és ez a nehézségek ellenére meg is valósítható, ha mindannyian kivesszük a részünket a folyamatból. A kutatók, az Európai Unió intézményei és a tagállamok mind hozzájárulhatnak a szolgáltatásnyújtás modelljének e fontos változásával járó sikeréhez. Az ESN elkötelezett egy olyan Európa mellett, ahol mindenkinek lehetősége van arra, hogy embertársai mellett a lehető legnormálisabb életet élje.

Érvek a közösségi ellátás mellett

A szolgáltatások igénybe vevőinek tapasztalatai, az emberi jogok, a szociális munka által képviselt értékek és az ár-érték arány szempontjából erős érvek szólnak a közösségi ellátás mellett az intézményi ellátással szemben.

A korábbi gondozottak vallomásai megerősítik, hogy míg az intézmények fizikai biztonságot, ételt és menedéket biztosítanak, nem képesek a jólétnek azt az érzését nyújtani, amely a társadalomban való részvételből, valamint a barátok és rokonok szeretetéből és megbecsüléséből ered. Amint azt egy korábbi bentlakó megjegyezte: „még egy darabka kenyér is jobban ízlik otthon”.

A nemzetközi emberi jogok és alapelvek is egyértelműen a közösségi ellátást részesítik előnyben. Az embertől elválaszthatatlan méltóság, az egyéni önállóság és a választás szabadságának tiszteletben tartása széles körben elismert jogok, amelyek senkitől sem tagadhatók meg fogyatékoság, életkor és mentális állapot alapján.

A szociális munka a minden emberben ott lakozó érték és méltóság tiszteletén alapul. Az intézményekben nyújtott ellátás sokszor megfosztja az embereket méltóságuktól, erős hierarchiát teremt, és arra

kényszeríti a bentlakókat, hogy egy meghatározott napirendet kövessenek függetlenül attól, hogy az megfelel-e nekik és igényeiknek. Nyilvánvaló, hogy a szociális munka alapelvei az olyan közösségi alapú szolgáltatásokat részesítik előnyben, amelyek azáltal mozdítják elő az igénybe vevők függetlenségét és részvételét, hogy minden embert saját szükségletekkel, preferenciákkal és erősségekkel rendelkező, önálló személyiségként kezelnek.

A (közösségi alapú ellátás) mellett szóló gazdasági érvet az a -politikai döntéshozók és szolgáltatásnyújtók körében uralkodó- felfogás hátráltatja, miszerint csak a nagy intézmények képesek az ellátás megfizethetőségéhez szükséges méretgazdaságosságot biztosítani. Az adatok azt sejtetik, hogy a közösségi ellátás nem szükségszerűen költségesebb az intézményi ellátásnál. Sőt: ha a szolgáltatást igénybe vevők jobb életminőségét is figyelembe vesszük, valószínűleg még költségkímélőbb is.

Az intézményi ellátás közösségi ellátássá való átalakításának céljaként a szolgáltatást igénybe vevők életminőségének javítását kell kitűzni.

Tisztelet és
autonómia

Első lépések a közösségi ellátás felé

A közösségi ellátásra való átállás csak akkor járhat sikerrel, ha az olyan világos és közös elképzelésen alapszik, amelyet a bentlakók segítségével alakítottak ki, és amelyet a helyi politikai és szakmai vezetés támogat.

Az intézményesítettség csökkentésére vonatkozó elképzelés kialakítása egy olyan közösségről alkotott mentális kép megteremtését jelenti, ahol az emberek nem intézményekben élnek, hanem otthonukban vagy egy otthonszerű környezetben kapnak ellátást. Egy ilyen elképzelés hathatós inspiráló forrás lehet, ugyanakkor erre kell a közösségi ellátás sikeres kifejlesztéséhez szükséges operatív döntéshozatalt alapozni.

A struktúrák helyett az egyént a középpontba helyező változás előidézéséhez helyi irányításra van szükség. Ehhez a változáshoz az intézmény fenntartására szolgáló átmeneti költségek fedezése és a személyzet átképzésének, valamint a közösségi alapú beavatkozások központjaként működő új létesítmények finanszírozása szükségesek. A közösségi ellátásra történő átállás részletekbe menő tervezést és gondos irányítást kíván meg.

Az intézményesítettség csökkentése nem lehet sikeres a felhasználók, családtagjaik, az ellátó személyzet és azon közösség bevonása nélkül, amelyben a felhasználók élni fognak. Az európai ad hoc csoport által készített jelentés megfogalmaz egy közös alapvetel az intézményi ellátásról a közösségi alapú ellátásra történő átállásra vonatkozóan:

„A felhasználóknak (és családtagjaiknak) teljes értékű partnereként kell részt venniük az átállási folyamatban. Tevékenyen be kell őket vonni és konzultálni kell velük a nekik nyújtott szolgáltatások kifejlesztése, teljesítése és értékelése során.”

A bentlakók hozzátartozói központi szerepet játszanak az intézményesítettség csökkentésére irányuló projektek létrehozásában vagy ellehetetlenítésében. A személyzet tagjait már a kezdeti szakaszoktól kezdve be kell vonni, és lehetőséget kell nyújtani számukra arra, hogy a közösségi alapú szolgáltatások keretében végzett munkára irányuló (át)képzésben részesüljenek. A siker a korábbi bentlakók valószínűsíthető lakhelyéről érkező támogatáson is múlik. A szomszédokból, üzleti és civil társadalmi csoportokból álló nyitott és befogadó közösség nagyban növelheti a korábbi bentlakók függetlenségét és társadalmi befogadását.

**A struktúrák
helyett az egyént
a középpontba
helyező változás
előidézéséhez
helyi irányításra
van szükség.**

Központban az
egyén és nem
a struktúra

Több kulcsfontosságú elemre van szükség ahhoz, hogy a közösségi ellátás teljesítése hatékony és összehangolt legyen.

Tervezés

A területi szükségletek stratégiai felmérése és tervezése során a társadalmi-gazdasági adatok és a helyi lakosoktól származó információk alapján meghatározzák a helyi lakosság jelenlegi és jövőbeli szociális és egészségügyi szükségleteit. Az intézményalapú modellben a stratégiai tervezés adott esetben nem terjed túl a kapacitás és a költségvetés kérdésein. A közösségi alapú modellben viszont már alaposabban kiértékelhető az, hogy a szolgáltatások megfelelnek-e a polgárok szükségleteinek és preferenciáinak.

Tanácsadás

A tájékoztatás és tanácsadás mindenki számára elengedhetetlen, aki ellátásra és támogatásra szorul. Egy intézmény esetleg sokkal több helyi lakos ismeri, mivel az épület gyakran egy helyi tájékozási pont. A közösségi alapú szolgáltatások általában szétszórtabbak és kevésbé épültek be a köztudatba, ezért el kell sajátítaniuk, hogy hogyan sugározzanak bizalmat, biztonságot és egy jobb életminőség melletti elkötelezettséget az igénybe vevők felé.

Felmérés és értékelés

Az egyéni szükségletek felmérése többnyire a szolgáltatás igénybe vevőjével (és családtagjaival) dolgozó szakember (vagy egy multidiszciplináris csoport) bevonásával történik; ennek eredménye a személyes gondozási terv. Az intézményekben a szükségletek felmérését többnyire az intézmény alkalmazottjai végzik annak alapján, hogy az intézmény mit képes nyújtani. A jó közösségi ellátási szolgáltatások esetében ez az adott személy szükségleteinek és életkörülményeinek teljes körű felmérését jelenti.

Kereslet

A szolgáltatási kapacitás azt mutatja, hogy a kínálat találkozik-e a szolgáltatások iránti kereslettel. A várólisták létezése, valamint a város és a vidék közötti szolgáltatások elérhetőségében mutatkozó szakadék miatt könnyen lehet, hogy a stratégia tervezés kudarca vagy a nem megfelelő finanszírozás áll. A kapacitást és a szolgáltatások elérhetőségét a területi szükségletek stratégiai felmérése és tervezése alapján a helyi hatóságoknak, az egyéb szolgáltatóstervezőknek és a finanszírozóknak rendszeresen értékelniük kell.

Választási lehetőség

A közösségi ellátásban a választás egy tág fogalom: nemcsak az azonos szolgáltatást nyújtó különböző szolgáltatók vagy a különböző szolgáltatások közötti választásra vonatkozik, hanem arra is, hogy egy személy hogyan élje az életét. Ugyanakkor egy intézményben a választás az intézményen belül elérhető speciális lehetőségek közötti választásra is utalhat. A 2009² évi európai jelentés elutasította azt a vélekedést, miszerint az intézmények több választási lehetőséget kínálnak, és rámutatott arra, hogy az intézményekben a napirendet előtérbe helyezve hajlamosak a bentlakókat egyformán kezelni.

Életminőség

Az intézményi ellátás közösségi ellátással való átalakításának céljaként a szolgáltatást igénybe vevők életminőségének – ideértve az adott személy életének minden érzelmi, szociális és fizikai aspektusát – javítását kell kitűzni. Ugyanakkor egy intézményben a minőséget gyakran a szabályozó által előírt paraméterekhez (például az egy gondozottra jutó személyzet száma vagy a szoba egy főre számított mérete) való megfelelésként értelmezik. Ezzel szemben a közösségi ellátás az egyénre és az egyén igényeire összpontosít olyan szolgáltatások teljesítésével, amelyek

könnyedén a felhasználók igényeihez és preferenciáihoz igazíthatók. A közösségi alapú szolgáltatások nagyobb valószínűséggel tekintenek az egyénre mint egy érzelmi, szociális és fizikai szükségletekkel rendelkező személy.

Társadalmi befogadás

Az intézményi gondozás azt jelenti, hogy az adott személy távol van otthonától, sokszor egy másik városban vagy régióban, és korlátozottan tud kapcsolatot tartani a külvilággal, többek között a családtagokkal és a barátokkal. Ez elválasztja, elkülöníti és megbélyegzi az embereket. A közösségi ellátás célja, hogy ameddig csak lehetséges, az embereket otthon vagy a helyi közösségben tartsa, és hogy a legjobb esélyt adja nekik a teljes körű társadalmi befogadás megvalósítására. Ennek sikere érdekében a közösségben nyújtott szolgáltatásokat az alapvető és összetett szükségletek kielégítése érdekében össze kell hangolni egymással.

² Az ad hoc szakértői csoportnak az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra történő áttérésről szóló jelentését egy független szakértői csoport készítette, amelyet Vladimir Špidla biztos hívott össze 2009 februárjában az intézményi ellátás reformjával kapcsolatos összetett kérdések megválaszolására. <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3992&languageId=en>.

A szomszédokból, üzleti és civil társadalmi csoportokból álló nyitott és befogadó közösség nagyban növelheti a korábbi bentlakók függetlenségét és társadalmi befogadását.

Tájékozott
döntés
felhasználóknak

Az ESN szeretne köszönetet mondani politikai és gyakorlati munkacsoport, valamint a közösségi ellátás kifejlesztésével foglalkozó magas szintű tanácsadó bizottsága tagjainak.

A jelentés teljes szövege itt olvasható:
www.esn-eu.org/publications-and-statements

European Social Network
Victoria House
125 Queens Road
Brighton BN1 3WB
United Kingdom

Tel: +44 (0) 1273 739 039
Fax: +44 (0) 1273 739 239
Email: info@esn-eu.org

www.esn-eu.org